

JAAARPLAN 2021

RECHTSPRAAK MAAKT SAMENLEVEN MOGELIJK

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
1 Inleiding	6
2 Het dagelijkse werk	7
2.1 Rechtspreken in de (post)coronatijd	7
2.2 Kwaliteit	11
2.3 Veiligheid	12
2.4 Rechtspreken in 2021	13
3 Werken aan de toekomst	15
3.1 Prioriteiten 2021	15
3.2 Vernieuwde missie, visie en strategie	15
3.3 Tijdige rechtspraak	17
3.4 Toegankelijke rechtspraak: verbeteren informatievoorziening en digitale toegankelijkheid	20
3.5 Toegankelijke rechtspraak: maatschappelijk effectieve rechtspraak en innovatie	22
3.6 Duurzame samenwerking in de strafrechtketen	23
3.7 Versterking van het personeelsbeleid	25
3.8 Organisatieontwikkeling, cultuur en processen	27
4 Financiën	29
4.1 Financiering van de Rechtspraak	29
4.2 Financieel beeld 2021	29
4.3 De financiële gevolgen van de coronapandemie	30
5 Risico's en risicobeheersing	32
6 Bijlagen	38
Prognose instroom en productie	39
Beschikbare middelen en verwachte kosten	41
Kwaliteitsnormen	45

VOORWOORD

Voor de buitenwereld bestaat er 1 Rechtspraak. Achter dit uniforme beeld gaat een wereld schuil van 11 rechtbanken, 4 gerechtshoven, 2 bijzondere colleges en diverse landelijke diensten. Elk met hun eigen cultuur en bestuur, bemenst door in totaal ruim 2.500 onafhankelijke rechters die samen met duizenden niet-rechterlijke collega's rechtspraak leveren die Nederland verlangt.

Om op hoog niveau recht te blijven spreken, is voortdurende ontwikkeling noodzakelijk. In dit jaarplan leest u waar de prioriteiten van de Rechtspraak in 2021 liggen. Van de ruimte in dit voorwoord maak ik graag gebruik om te vertellen waar u ons zult tegenkomen binnen het maatschappelijke debat over onze democratische rechtsstaat.

Het is verkiezingstijd. Niet lang na het verschijnen van dit document krijgt een nieuwe parlementaire werkelijkheid gestalte. Een moment waarop democratie het dichtst bij mensen staat, met het rood kleuren van het stembiljet door de kiezer als ultieme uiting. De rechterlijke macht aanschouwt dit proces, conform onze rechtsstatelijke positie, op gepaste afstand. Dat betekent echter niet dat we zwijgzaam toekijken als de rechtsstaat of de rechter door de politieke dynamiek het kind van de rekening dreigt te worden. Dan gaan we het gesprek aan. Met bijvoorbeeld politici en onze ketenpartners, maar ook door publiekelijk te laten weten hoe wij tegen kwesties aankijken. Iets wat overigens niet beperkt blijft tot verkiezingstijd.

Neem het taakstrafverbod bij geweld tegen hulpverleners dat onlangs is aangenomen door de Tweede Kamer. Het wetsvoorstel klinkt sympathiek en ik begrijp het gevoelsmatig ook wel, want van onze hulpverleners blijf je af. Maar in mijn ogen, en die van vele anderen, ontkent het de complexiteit van onze samenleving. Een wet kan de werkelijkheid zelden vangen. Daarom is het belangrijk ruimte te bieden voor de uitzondering op de regel en voor het kunnen hanteren van de menselijke maat. Harde wetten waarbij de weg naar maatwerk is afgesneden, zijn een garantie voor onrecht.

Het doet mijn wenkbrauwen fronsen dat de Tweede Kamer met een wet instemt die precies dit effect heeft, terwijl de roep om meer maatwerk juist zo luid klinkt. Ik doel hiermee op de toeslagenaffaire. Een volstrekt andere casus, maar als hij ons iets heeft geleerd dan is het wel dat de staatsmachten altijd met een menselijke blik naar de persoon voor hen moeten kijken. Dat er een oplossing mogelijk moet zijn als iemand tussen de raderen van het systeem dreigt te worden vermalen. Het beperken van de rechter in zijn mogelijkheden te kunnen oordelen over het individuele geval, is het tegenovergestelde. Ik hamer in dit voorwoord nadrukkelijk op het belang van maatwerk omdat rechters dit nodig hebben om goed hun werk te kunnen doen. Maar ook omdat we allemaal hebben kunnen zien waartoe het kan leiden als voorbij wordt gegaan aan de persoonlijke omstandigheden van het individu. Het leed kan onvoorstelbaar zijn.

Bestuursrechters zijn volop in gesprek met elkaar, en met mensen van buiten de Rechtspraak, over hun rol bij de toetsing van overheidsoptreden in het algemeen en bij kinderopvangtoeslagzaken in het bijzonder. Er wordt gezocht naar antwoord op de vraag waarom rechtspraak niet in staat bleek mensen te beschermen tegen een op hol geslagen overheid, maar ook of vergelijkbare risico's spelen bij andere procedures. Heersende jurisprudentie die als te knellend wordt ervaren, is voortaan onderwerp van overleg binnen elk rechtsgebied. Het zijn stappen in de juiste richting, maar het belangrijkste is toch wel het breed gedeelde besef dat je als rechter altijd een afweging moet kunnen en durven maken. Zelfs als je denkt vast te zitten door uitspraken van hogere rechters. Maar dit betekent ook dat de wetgever daarvoor ruimte moet bieden.

In het rapport van de commissie die onderzoek deed naar de toeslagenaffaire staat dat de staatsmachten goed in de spiegel moeten kijken. Het lijkt mij belangrijk dat de staatsmachten in het verlengde van die oproep bespreken hoe het beter kan en hoe we ongekend onrecht in de toekomst kunnen voorkomen. Dat het gesprek dan wel tussen alle staatsmachten moet worden gevoerd, dreigen we te vergeten. Zou het bijvoorbeeld niet zinvol zijn geweest als de commissie vertegenwoordigers van de Rechtspraak had gevraagd naar hun kijk op de gebeurtenissen, om daarna pas conclusies over rechtspraak te trekken?

De Tweede Kamer nam naar aanleiding van het rapport moties aan die gaan over de toekomst van de rechtsstaat en daarmee ook over rechtspraak, maar consulteerde ons niet. Hetzelfde geldt voor de motie waarmee de Kamer de Venetië Commissie vraagt te adviseren over de bestuursrechtspraak in Nederland, zonder ons – een onafhankelijke staatsmacht – hierbij te betrekken. Is dit hoe we de balans in de trias zien? We delen verantwoordelijkheid voor een evenwichtige rechtsstaat, laten we het er dan ook samen over hebben. Begrijp mij niet verkeerd: dit vraagt ook zeker wat van ons en ik schuw vreemde ogen niet. Openbare rechtspraak is niet voor niets een pijler van onze rechtsstaat.

Ik zie dat het gesprek tussen staatsmachten beter kan worden gevoerd. Bij mogelijke institutionele wijzigingen, ook bij de Rechtspraak, zou het niet zo moeten zijn dat 2 staatsmachten bepalen hoe die vorm krijgen zonder de derde te hebben gehoord. Volgens mij is de gemene deler dat we allemaal de rechtsstaat in balans willen zien. Laten we niet aan elkaar voorbij gaan. Dit betekent voor ons dat we ons niet mogen verschuilen achter onze onafhankelijkheid. Onze autonome positie brengt het risico met zich mee dat we vanaf de zijlijn kritiek uiten zonder directe verantwoordelijkheid te dragen. Dat past een staatsmacht niet. Van ons mag (en kunt) u verwachten dat wij ons op gepaste wijze zullen mengen in het maatschappelijk debat. Dat wij kritisch maar constructief zullen blijven adviseren over wetgeving en klaarstaan om samen met de andere staatsmachten onze samenleving vorm te geven. En als we denken dat onrechtvaardigheid dreigt of de balans in de rechtsstaat lijkt te worden verstoord, dan laten we van ons horen.

Ik hoop dat het gegeven dat een goed functionerende rechtsstaat essentieel is voor een welvarend en gelukkig Nederland in deze verkiezingstijd over politieke grenzen heen wordt omarmd. Dit betekent ook dat er forse investeringen nodig zijn in de Rechtspraak, en dat onze begroting robuust en stabiel moet zijn.

De vooruitblik in dit jaarplan is een stuk lastiger te geven dan in voorgaande jaren. De impact van de coronacrisis is voor iedereen ongekend, de Rechtspraak niet uitgezonderd. Hoe deze mondiale crisis zich ontwikkelt, is niet te zeggen. Dat neemt niet weg dat we in 2021 het werk van de rechter nog beter tot zijn recht willen laten komen. We willen doorlooptijden verbeteren en ervoor zorgen dat er minder rechtszaken op de plank liggen te wachten op behandeling door een rechter. We willen mensen beter uitleggen wat ze kunnen verwachten als ze bij een rechtszaak betrokken raken. Op digitaal vlak hebben we door de coronacrisis reuzenstappen moeten maken. Dit jaar willen we die bestendigen voor de toekomst. Hoe wij dit, en meer, precies gaan doen, leest u in dit document.

U leest het: er is genoeg te doen, voor alle staatsmachten. We gaan aan de slag.

Henk Naves,
Voorzitter Raad voor de rechtspraak

1

INLEIDING

De medewerkers van 11 rechtbanken, 4 gerechtshoven, 2 bijzondere colleges en 4 landelijke diensten zetten zich dagelijks in voor onze samenleving en onze rechtsstaat. Samen vormen zij de Rechtspraak.

Dit jaarplan beschrijft de resultaten die de Rechtspraak in 2021 ten behoeve van de samenleving nastreeft. Het sluit aan bij de beleidsthema's die zijn geformuleerd op basis van bestuurlijke afspraken, waaronder de prijsafspraken voor de periode 2020-2022 en de visitatie van gerechten in 2018.

De Raad voor de rechtspraak (de Raad) en de besturen van de gerechten zullen in de periode 2020-2022 gezamenlijk nadrukkelijk sturen op de volgende beleidsthema's:

1. Verkorten van de doorlooptijden en het wegwerken van werkvoorraden;
2. Versterking van het personeelsbeleid, waaronder gerechtsoverstijgende personeelsplanning;
3. Een effectieve organisatie (-cultuur);
4. Verbetering van de informatievoorziening.

2

HET DAGELIJKSE WERK

Kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante, efficiënte en deskundige behandeling van rechtszaken; ook in tijden van corona.

2.1 RECHTSPREKEN IN DE (POST)CORONATIJD

Hoe ziet 2021 eruit voor de Rechtspraak? Worden alle rechtszaken straks weer in de zittingszaal behandeld? Komt er een golf aan faillissementen? En wanneer? Het hangt af van de vraag hoe de coronapandemie zich ontwikkelt. Gaat onze maatschappij weer helemaal open of zal dat maar gedeeltelijk kunnen?

De Rechtspraak gaat hoe dan ook door met rechtspreken. In 2020 zijn diverse maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat er recht kan worden gesproken. Fysieke behandelingen van rechtszaken zijn omgezet naar in eerste instantie digitale behandelingen via Skype en later weer grotendeels fysiek, met inachtneming van de anderhalvemeternorm. De inzet van telehoren is enorm uitgebreid en in zaken met veel media- en publieksaandacht zijn livestreams aangeboden.

De Rechtspraak heeft deze maatregelen genomen om enerzijds de veiligheid van rechtzoekenden, bezoekers en medewerkers van de Rechtspraak te garanderen, en anderzijds om de behandeling van rechtszaken zo veel mogelijk te laten doorgaan. De Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid vervalt per 1 september 2023. Dit betekent dat de huidige werkwijze van de Rechtspraak met een combinatie van onlinezittingen en zittingen in gerechtsgebouwen voorlopig zal voortbestaan.

2021 zal ook een jaar zijn om vooruit te kijken en te bepalen hoe de Rechtspraak er na de coronapandemie uit zal zien. Welke maatregelen, die in reactie op de crisis zijn genomen, kunnen voor de lange termijn worden ingevoerd? Bij het begin van de crisis in 2020 werden maatregelen in slechts enkele weken doorgevoerd waar normaliter maandenlang onderzoek en afstemming voor nodig zouden zijn geweest. Hoe kan de Rechtspraak de ingevoerde maatregelen toekomstbestendig maken, waarbij fundamentele rechtsbeginselen als openbaarheid en toegankelijkheid gewaarborgd blijven?

2.1.1 Digitale zittingen

Om rechtszaken ondanks de crisismaatregelen als gevolg van de coronapandemie te laten doorgaan, is afgelopen jaar vaak gebruik gemaakt van digitale zittingen via Skype. Rechters, griffier en partijen nemen daarbij deel aan de zitting via beeldbellen. Ook een hybride vorm behoort tot de mogelijkheden: de zitting vindt plaats in de rechtszaal, maar 1 of meerdere personen nemen deel via beeldbellen. Hierdoor kan bijvoorbeeld een rechter die thuis in quarantaine zit, via een videoverbinding tóch deelnemen aan de zitting. De Hoge Raad heeft deze werkwijze van de hybride zitting in strafzaken (onder voorwaarden) aanvaard.¹

De inzet van digitale zittingen heeft een enorme vlucht genomen en in 2021 gaat de Rechtspraak door met de digitale behandeling van rechtszaken. In eerste instantie in de gevallen waar dit noodzakelijk is in verband met de geldende crisismaatregelen. Daarnaast gaat de Rechtspraak aan de slag met de duurzame inzet van digitale zittingen waar dat mogelijk en wenselijk is. De ervaring laat zien dat het voeren van een zitting via beeldbellen bij een bepaald type zaken veel voordelen heeft, bijvoorbeeld als het gaat om een zakelijke behandeling door professionele procespartijen waarbij emotie en sociale interactie minder van invloed is. In 2021 wordt gestart met de verkenning naar deze duurzame inzet. Denk daarbij aan het identificeren van zaakstromen die zich hiervoor lenen, de benodigde wettelijke grondslagen en onderzoek naar de behoeftes van de verschillende partijen die deelnemen aan een rechtszaak. De individuele rechter zal daarbij een primaire rol (blijven) spelen.

Bovendien zal in 2021 verder worden gewerkt aan het proces van digitale zittingen, zoals de logistiek. Daarnaast is er voortdurende aandacht voor de beveiliging en prestatie van de software, om ervoor te zorgen dat beeld en geluid zo soepel mogelijk de deelnemers aan een digitale zitting bereiken. Het verder in kaart brengen en uitwerken van gebruikersbehoeftes staat tevens op de agenda in 2021. Dit draait zowel om praktische wensen als de indeling van het beeld en controlemogelijkheden, als om fundamentele eisen aan de online zitting. Voorbeelden van fundamentele eisen zijn de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen (privacy) en mogelijkheden op het gebied van het toelaten van publiek en pers (openbaarheid).

2.1.2 Corona-achterstanden wegwerken

Strafrecht

Toen de toegang tot rechtbanken en de gerechtshoven op 17 maart 2020 door de coronapandemie noodgedwongen werd beperkt, raakte dat de Rechtspraak zwaar. De eerste 2 maanden gingen alleen de urgente zaken door en konden er niet of nauwelijks zaken inhoudelijk worden afgedaan.

1 <https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2020/december/hoge-raad-rechter-quarantaine-mag-meedoen-berechting/>

Binnen de strafrechtketen is een werkgroep van politie, Openbaar Ministerie (OM) en Rechtspraak gevormd die een plan heeft gemaakt om de achterstanden in het strafrecht weg te werken. Dit plan houdt in dat:

1. De OM-strafbeschikking (OMSB) breder wordt toegepast.
Ongeveer 39% van de zaken die (voor de coronapandemie) bij de politierechter werden aangebracht, zouden (ook) met toepassing van een OMSB kunnen worden afgedaan. Het OM zal zaken die binnen het (straf)bereik van de OMSB vallen, ook met een OMSB afdoen.
2. Er een nieuwe handreiking forumkeuze is vastgesteld.
Er zijn nieuwe criteria opgesteld waarmee wordt bepaald of een zaak door 1 rechter of door 3 rechters wordt afgedaan. Dit kan (landelijk) opleveren dat ongeveer 30% van de zaken die nu meervoudig worden aangebracht, enkelvoudig kunnen worden afgedaan. Ook in hoger beroep worden substantieel meer zaken enkelvoudig afgedaan. Er kunnen in verband met de lokale mix verschillen per arrondissement en ressort zijn.
3. Tijdelijke uitbreiding van mogelijkheden om zittingen te doen is gerealiseerd en gepensioneerde rechters (ook 70+) zijn aangetrokken om extra zittingen te doen. Deze uitbreiding van de mogelijkheden gebeurt op lokaal initiatief en vindt ook plaats onder lokale verantwoordelijkheid. Mogelijkheden zijn onder andere het plannen van een extra zaak op elke zitting, dan wel het doen van extra zittingen naast het bestaande rooster, bijvoorbeeld in de vorm van avondzittingen.

De genoemde maatregelen zijn tijdelijk, sinds 1 juli 2020 tot uiterlijk 31 december 2021². Het gaat alleen over de door de coronapandemie opgelopen achterstanden.

In 2021 zal het landelijke overleg tussen politie, OM en de Rechtspraak de tijdelijke maatregelen kritisch volgen. De zogenaamde coronamonitor verschijnt maandelijks. Deze monitor geeft op landelijk en lokaal niveau inzicht en is een gezamenlijk product van de politie, het OM en de Rechtspraak. Iedere 3 maanden evalueert het politie/OM/ZM-overleg de effectiviteit van de tijdelijke maatregelen. De conclusies van de evaluatie worden gerapporteerd aan de Raad en de presidenten van de gerechten en het College van procureurs-generaal, om zo nodig voorstellen te formuleren voor maatregelen.

Het plan om de achterstanden in het strafrecht weg te werken en de uitvoering daarvan, lijkt succesvol: tot en met half februari 2021 was 70% van de door de coronapandemie opgelopen achterstand in misdrijfzaken weggewerkt. Daarbij speelt de achterblijvende instroom van nieuwe zaken een grote rol. Daarmee wordt ook een belangrijk deel van de vermindering van de voorraad misdrijfzaken verklaard. De verwachting is dat de achterstand eind 2021 volledig zal zijn weggewerkt.

² M.u.v. de mogelijkheid om gepensioneerde (70+) rechters aan te trekken om extra zittingen te doen. Deze maatregel is mogelijk tot 1-9-2023 en is geregeld in de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid.

Overige rechtsgebieden

Ook binnen de overige rechtsgebieden zal in 2021 verder worden gewerkt aan het wegwerken van de achterstanden die zijn ontstaan als gevolg van de coronapandemie. Dit gebeurt vooral door het inzetten van extra capaciteit, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de tijdelijke mogelijkheid die de spoedwet³ biedt om rechters en raads-heren die de leeftijd van 70 jaar hebben bereikt te benoemen tot plaatsvervanger. De verwachting is dat rond de 100 70-plus rechters gebruik zullen maken van de mogelijkheid om mee te helpen bij het wegwerken van achterstanden. De meeste benoemingen betreffen rechters die voor een zitting kunnen worden opgeroepen en beperkt inzetbaar zijn in uren.

3 Tijdelijke wet maatregelen covid-19

2.2 KWALITEIT

De Rechtspraak heeft constant oog voor de kwaliteit van rechtspraak. Goede rechtspraak doen we samen: rechters die rechtspreken, juristen die ondersteunen, administraties die de zaakbehandeling in goede banen leiden, de facilitaire dienst en IT'ers die ervoor zorgen dat de Rechtspraak fysiek en digitaal toegankelijk is en bedrijfsvoering die zorgt dat we samen als organisatie fungeren. Iedereen is een schakel, iedereen draagt bij: kwaliteit maken we samen.

Kwaliteit van ons werk wordt verzekerd met een goed ingericht kwaliteitszorgsysteem, dat is gericht op voortdurende verbetering met tal van kwaliteit(meet)instrumenten. Kwaliteitszorg heeft de afgelopen jaren een ontwikkeling doorgemaakt naar een meer kwalitatieve benadering. De nadruk ligt op de bedoeling en het goede gesprek. Daarnaast zorgt het systeem voor inzicht in kwaliteit van het verrichte werk, als basis voor waarborgen en verbeteren. Het kwaliteitszorgsysteem, en het onderliggende instrumentarium, wordt voortdurend doorontwikkeld en geactualiseerd.

In 2020 is nagedacht over 2 belangrijke onderdelen; de kwaliteitsnormen en de landelijke meetinstrumenten. In 2021 wordt vervolg gegeven aan de lessen van deze bespiegeling. Omdat de Rechtspraak al een paar jaar werkt volgens professionele standaarden, is het nut van de 5 kwaliteitsnormen (permanente educatie, de Promismethode, meervoudige afdoening, reflectie, doorlooptijden) geëvalueerd. De onderwerpen van de normen zijn nog steeds belangrijk, maar hoe we hiermee werken kan wel worden aangepast (zie ook bijlage 3). Ook de inzet en inrichting van de 3 landelijke meetinstrumenten (het klantwaarderingsonderzoek, het medewerkerswaarderingsonderzoek en de visitatie) is geëvalueerd. Deze adviezen vormen de basis voor de herinrichting van de opzet en inzet van de meetinstrumenten.

Een belangrijk onderdeel van de kwaliteit van rechtspraak is deskundigheid. De Rechtspraak heeft mede voor de ondersteuning van de bevordering van deskundigheid de afgelopen jaren een goed fundament gelegd om de organisatie van kennis en het waarborgen en delen van kennis door juridische professionals door te ontwikkelen. De inzet van sleutelfunctionarissen zoals kwaliteitscoördinatoren, informatiespecialisten en stafjuristen speelt hierbij een belangrijke rol. Er wordt actief gewerkt aan het stimuleren en opzetten van netwerken van kwaliteitscoördinatoren en informatiespecialisten om de (technische) kennisinfrastructuur volop te (leren) benutten en elkaar per rechtsgebied en rechtsgebied-overstijgend te ontmoeten en van elkaar te leren.

Professionele standaarden

Om de kwaliteit verder te waarborgen, is de Rechtspraak in 2016 gestart met het werken volgens professionele standaarden. Dit zijn kwaliteitsstandaarden die rechters zelf hebben ontwikkeld om de inhoudelijke kwaliteit van hun werk te verankeren en te bevorderen. Met het vastleggen van deze standaarden laten rechters zien wat goede rechtspraak is. De standaarden zijn dynamisch. Zodra dat nodig is, worden ze uitgebreid en aangepast aan vakinhoudelijke en maatschappelijke veranderingen. De professionele standaarden hebben zich inmiddels ontwikkeld tot een volwaardig kwaliteitsinstrument. Ook in 2021 krijgt de doorlopende ontwikkeling van de professionele standaarden volop aandacht. Onderzocht wordt of de professionele standaarden ook voor juridisch medewerkers een nuttig kwaliteitsinstrument kunnen zijn.

2.3 VEILIGHEID

Sinds 2019 is het dreigingsniveau voor bij rechtszaken betrokken mensen toegenomen, een direct gevolg van de schokkende dood van advocaat Derk Wiersum op 18 september 2019. Binnen de Rechtspraak is een coördinatiegroep veiligheid Rechtspraakmedewerkers geïnstalleerd en is een project gestart om te onderzoeken welke consequenties het verhoogde dreigingsniveau heeft voor de bewaking, beveiliging en weerbaarheid van te beschermen personen binnen de Rechtspraak.

In 2020 is een inventarisatie uitgevoerd die inzichtelijk heeft gemaakt welke bestaande weerbaarheidsmaatregelen verder moeten worden verstevigd en/of uitgebreid. Er is bestudeerd hoe mensen in staat gesteld kunnen worden om hun eigen veiligheid en weerbaarheid te verhogen, wat de werkgever hierin kan betekenen en of aanvullende overheidsmaatregelen nodig zijn.

Vanuit de opgedane kennis zijn risicoprofielen omschreven en aan elk risicoprofiel is een pakket beheersmaatregelen gekoppeld. Rechters en andere procesdeelnemers worden inmiddels bij zaken met een verhoogd risico beveiligd en hoog risicozittingen vinden onder strenge veiligheidsmaatregelen plaats.

In 2021 worden de activiteiten vanuit de coördinatiegroep veiligheid Rechtspraakmedewerkers voortgezet, nieuwe beheersmaatregelen ontwikkeld en indien noodzakelijk direct toegepast. Ook de overleggen met de veiligheidsdiensten en de structurele samenwerking met advocatuur, OM en media blijven voortbestaan.

Extra beveiligde zittingslocaties

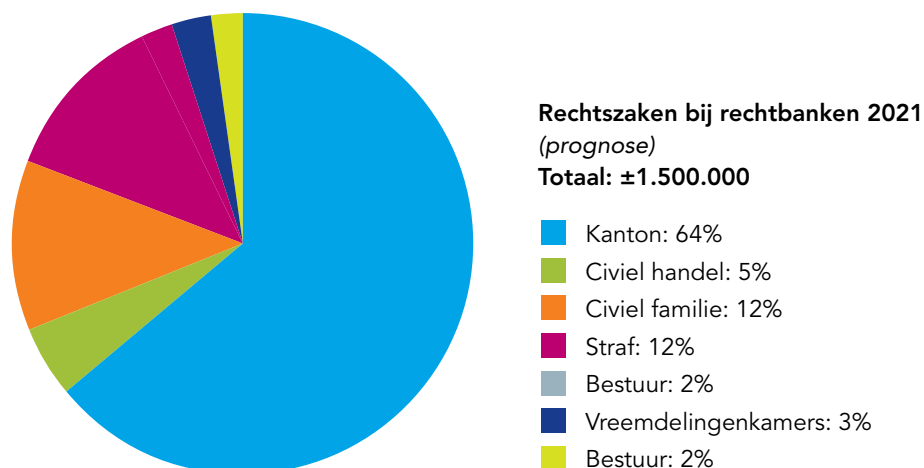
De voorzitter van de Raad zei in zijn nieuwjaarstoespraak 2020 dat de bestaande extra beveiligde zittingslocaties (de Bunker in Amsterdam en het Justitieel Complex Schiphol) onvoldoende capaciteit bieden. Een aantal complexe liquidatie- en ondermijningszaken en de omvang van het MH17-proces vergroten die druk de komende jaren.

Het kabinet heeft in 2020 besloten om in Vlissingen een justitieel complex inclusief zwaarbeveiligde zittingslocatie te bouwen. Daarnaast heeft het kabinet geld vrijgemaakt voor een nieuwe extra beveiligde zittingslocatie ten noorden van de grote rivieren als alternatief voor de Bunker. Een adviescommissie zal advies uitbrengen over de plaats en de functionele eisen van de extra beveiligde zittingslocatie. Deze adviescommissie bestaat uit mensen met relevante expertise, die ervaring hebben met de Rechtspraak, het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) en het OM en ook hun belangrijkste belanghebbenden kennen.

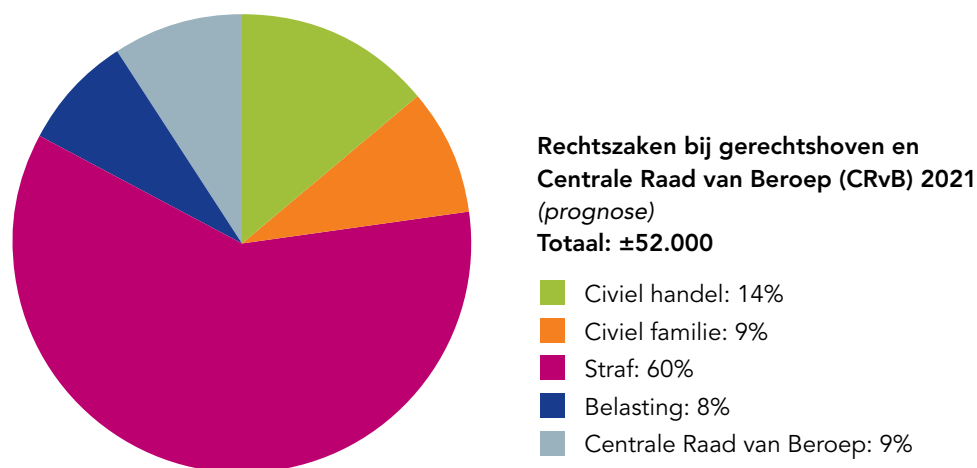
2.4 RECHTSPREKEN IN 2021

In 2021 zetten alle medewerkers zich vanzelfsprekend weer vol in voor de kerntaak van de Rechtspraak: rechtspreken. Dit jaar streven ruim 2.500 rechters en 9.000 overige medewerkers naar kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante en efficiënte afhandeling van ruim 1,5 miljoen rechtszaken.

Figuur 1. Aantal behandelde rechtszaken bij rechtbanken 2021 (prognose)

Figuur 2. Aantal behandelde rechtszaken bij gerechtshoven en Centrale Raad van Beroep (CRvB) 2021 (prognose)

In 2021 zal het grootste deel (64%) van de rechtszaken in eerste aanleg worden afgehandeld door de **kantonrechter**. Het gaat bijvoorbeeld om civiele zaken tot 25.000 euro (vaak incassozaken), arbeidszaken, huurzaken, consumentenzaken en lichte strafzaken (zoals snelheidsovertredingen). Van oudsher is kanton in aantallen veruit de grootste zaakcategorie. Omdat kantonzaken meestal minder complex zijn, zijn ze doorgaans minder tijdsintensief. Qua tijdsbesteding is kanton daarom niet de grootste groep rechtszaken.

Ook de civiele zaken die niet onder kanton vallen, zijn in 2021 een groot deel van het werk (17%) voor de rechter in eerste aanleg. De civiele rechter doet uitspraken in conflicten tussen particulieren en/of organisaties onderling, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen handelszaken en familiezaken. Denk bijvoorbeeld aan een echtscheiding, faillissement of een conflict over letselschade.

Strafzaken zijn het meest in het nieuws, maar zijn een relatief kleine (12%) groep bij de rechtbanken. In hoger beroep zijn strafzaken daarentegen juist de grootste groep (60%).

Tot slot zijn de verschillende typen **bestuursrechtzaken** een belangrijke, maar wel kleinere (7%) categorie bij rechtbanken. In deze zaken staan besluiten van de overheid centraal, bijvoorbeeld over vergunningen of uitkeringen. Vaak worden belastingzaken en vreemdelingenzaken als aparte categorie binnen het bestuursrecht genoemd.

Het volledige overzicht van de instroom en (verwachte) afhandeling van rechtszaken (productie) is opgenomen in bijlage 1.

In 2020 is de Code zaaktoedeling vastgesteld en gepubliceerd op rechtspraak.nl. De gerechten hebben, met de Code als uitgangspunt, zaaktoedelingsregelingen opgesteld.

In 2021 stellen de gerechtsbesturen elk hun zaaktoedelingsregeling definitief vast. Deze regeling is onderdeel van het bestuursreglement van elk gerecht. Het bestuursreglement heeft instemming van de Raad. De minister van JenV kan op basis van de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO) de instemmingsbeslissing van de Raad vernietigen. Na het doorlopen van dit bestuurlijke traject worden de bestuursreglementen gepubliceerd.

In 2021 zullen de gerechten daadwerkelijk gaan werken volgens de nieuwe zaaktoedelingsregelingen. Daarvoor zijn andere werkprocessen nodig, bijvoorbeeld op het gebied van wraking en verschoning en het bekendmaken van de naam van de rechter die de zaak zal behandelen.

3

WERKEN AAN DE TOEKOMST

Rechtspraak van de toekomst

Hoogwaardige rechtspraak vraagt om een stabiele rechtsstaat. Onze democratische rechtsstaat vergt voortdurend aandacht en onderhoud. De Nederlandse Rechtspraak ziet het als haar rol en verantwoordelijkheid om de rechtsstaat te bewaken, zowel in Nederland als in het Europese rechtsbestel. Het voortduren van de coronacrisis en de Tweede Kamerverkiezingen zijn aanleiding om ook in 2021 alert te zijn op ontwikkelingen die de rechtsstaat kunnen beïnvloeden.

Ook binnen de Europese Unie vragen ontwikkelingen om waakzaamheid. De Poolse rechtspraak verkeert bijvoorbeeld nog in omstandigheden die de Nederlandse Rechtspraak zorgen baren. De afgelopen jaren heeft de Poolse regering verregaande hervormingen doorgevoerd in de Poolse rechtspraak die in strijd zijn met het EU-recht en -standaarden. De hervormingen hebben de onafhankelijke positie van de Poolse rechterlijke macht ernstig ingeperkt. De Nederlandse Rechtspraak zet zich daarom in om de positie van de Poolse rechters te verbeteren.

Ten slotte is van belang dat de Rechtspraak in de toekomst in staat is om in alle individuele zaken de gevraagde rechtsbescherming te bieden. Het rapport 'Ongekend Onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvang-toeslag dwingt de Rechtspraak tot serieuze reflectie.

3.1 PRIORITEITEN 2021

De Rechtspraak bouwt naast het dagelijkse werk van het behandelen van rechtszaken voortdurend aan verdere professionalisering van de organisatie. Het werken aan tijdige, (digitaal) toegankelijke en maatschappelijk effectieve rechtspraak en innovatie en organisatieontwikkeling moet ervoor zorgen dat de Rechtspraak niet alleen nu, maar ook in de toekomst is toegerust om op een goede manier recht te spreken. In dit hoofdstuk worden deze onderwerpen besproken.

3.2 VERNIEUWDE MISSIE, VISIE EN STRATEGIE

In het voorjaar van 2021 stelt de Rechtspraak haar vernieuwde missie, visie en strategische agenda vast. De huidige Visie op de Rechtspraak (met daarin opgenomen de missie) was gericht op 2020, evenals de huidige Agenda van de Rechtspraak. In 2019 werd gestart met een project om te komen tot een vernieuwde missie, visie en agenda. De werkwijze daarbij was van buiten naar binnen gericht; vanuit een analyse van de behoeften in de samenleving. Honderden interne en externe belanghebbenden hebben bijgedragen aan de agenda waarvoor de Rechtspraak staat (missie), waar zij voor gaat (visie) en hoe dat kan worden gerealiseerd (strategie).

RECHTSPRAAK VAN DE TOEKOMST

3.3 TIJDIGE RECHTSPRAAK

Goede rechtspraak vraagt niet alleen om kundige, maar ook om tijdige behandeling van zaken, zodat partijen weten wat ze kunnen verwachten en verder kunnen. Het verbeteren van de doorlooptijden en het vergroten van de voorspelbaarheid zijn prioriteiten van de Rechtspraak.

Tijdige rechtspraak 2020-2023

Hoewel de kwaliteit van en het vertrouwen in de Nederlandse rechtspraak hoog is, verdienen de doorlooptijden verbetering. Daarom ontwikkelde de Rechtspraak eind 2019 nieuwe standaarden voor doorlooptijden. Er moet veel gebeuren om de nieuwe kwaliteitsstandaarden waar te maken. Onder de noemer Tijdige rechtspraak werken de gerechten de komende 3 jaar aan het wegwerken van werkvoorraden, het slimmer roosteren en plannen en het vergroten van voorspelbaarheid voor rechtzoekenden door betere communicatie. Gerechten werken daarbij samen met ketenpartners en andere partijen die invloed hebben op de doorlooptijden.

Terugblik op 2020

Het afgelopen jaar is de Rechtspraak zowel lokaal als op landelijk niveau aan de slag gegaan met het programma Tijdige rechtspraak. Hierbij is rekening gehouden met de gewijzigde omstandigheden naar aanleiding van de coronapandemie. Door de coronapandemie is de werkvoorraad van de Rechtspraak extra gestegen. Het inlopen van de werkvoorraden is een enorme opgave voor de gehele Rechtspraak. Daarnaast zorgt de extra toename van de werkvoorraad ervoor dat de noodzaak tot voorspelbaarheid voor rechtzoekenden verder toeneemt. Het is daarom juist nú van belang dat de gerechten op innovatieve wijze met elkaar samenwerken.

Lokale aanpak

De komende jaren gaan alle gerechten aan de slag om de doelen van tijdigheid en voorspelbaarheid te bereiken, bijvoorbeeld door tijdelijke inzet van extra capaciteit en het toepassen van versnellers. Dit zijn mogelijke verbeteringen die de duur van de procedure verkorten. Denk aan het onderzoeken van de mogelijkheden voor mediation voordat een zaak op zitting wordt behandeld, meer mondeling uitspraken doen direct op zitting of het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid zodat rechtzoekenden sneller bij de juiste afdeling of persoon terechtkomen. Verder werken de gerechten met elkaar samen door goede ideeën uit te wisselen en elkaar waar mogelijk te ondersteunen.

Inlopen werkvoorraden

De gerechten zijn het afgelopen jaar druk bezig geweest om de door de coronapandemie ontstane werkvoorraden zoveel mogelijk in te lopen. Ook de werkvoorraden die er al voor de coronapandemie waren, willen we wegwerken, zodat alle rechtzoekenden tijdig worden geholpen. Dit willen we onder andere bereiken door de inzet van versnellers en (tijdelijk) extra personeel. Daarnaast is een zogeheten inloopkamer in voorbereiding. Dit is een landelijk team van rechters en juridisch medewerkers dat gerechten waar de nood het hoogst is bijstaat in het afhandelen van zaken. Hiermee creëren we landelijk flexibiliteit doordat kan worden bijgesprongen in regio's waar rechtzoekenden het langst op behandeling van hun zaak wachten. Gerechten krijgen op lokaal niveau ook ruimte om andere zaken te behandelen.

Zonder goede planning geen goede doorstroom

Jaarlijks worden 1,5 miljoen – zeer uiteenlopende – procedures afgehandeld. Dat is een enorme logistieke uitdaging. Zonder een optimaal rooster- en planproces worden de doorlooptijdstandaarden niet gehaald. Daarom gaan we met hulp van logistieke deskundigen het rooster- en planproces verder verbeteren en kijken we hoe we onze rechters en juridisch medewerkers zo goed mogelijk kunnen inzetten, waardoor zij zo goed mogelijk hun werk kunnen doen en dubbel werk wordt voorkomen.

De gerechten gaan met elkaar samenwerken om knelpunten te identificeren en nieuwe werkwijzen te ontwikkelen en toe te passen, zoals een opleidingsprogramma voor onze roosteraars en planners of nieuwe IT-middelen, zoals een datumprikker of een digitaal planbord. Hierbij kijken we naar wat wel en wat niet goed werkt en laten wij ons ondersteunen door deskundigen uit de wetenschap en mensen van buiten de Rechtspraak met ervaring op het gebied van roosteren en plannen.

We doen wat we zeggen en zeggen wat we doen

Rechtzoekenden vinden het niet alleen belangrijk dat hun zaak op tijd wordt behandeld, maar ook dat ze weten wat er met hun zaak gebeurt. Rechtzoekenden en hun vertegenwoordigers verwachten begrijpelijk, oplossingsgericht en snel en flexibel contact met de Rechtspraak. Uit onderzoek blijkt dat rechtzoekenden onze organisatie en de spelregels in procedures niet kennen. De Rechtspraak is daarnaast online moeilijk vindbaar en informatie bereikt rechtzoekenden niet goed, of niet op tijd. Het is daarom van belang dat rechtzoekenden tijdig over de informatie beschikken over wat er van ze wordt verwacht en wat ze van de Rechtspraak kunnen verwachten.

Een zaak moet transparant en voorspelbaar verlopen en het is belangrijk dat mensen actief op de hoogte worden gehouden van de stand van zaken in een procedure en de bijbehorende doorlooptijd. Het is de taak van de Rechtspraak om rechtzoekenden te informeren over wat er van hen wordt verwacht bij hun procedure en bij het doorlopen van deze stappen. Daarom werkt de Rechtspraak in 2021 aan het verbeteren van de toegankelijkheid en communicatie(kanalen) voor rechtzoekenden en professionele partijen.

We beginnen de verbeteringen eerst in een beperkt aantal zaakstromen om te kijken wat wel en wat niet werkt. Vervolgens passen we deze toe voor de hele Rechtspraak. Ook onderzoeken we welke digitale middelen daarbij kunnen ondersteunen. Een voorbeeld is een variant van een track-and-tracesysteem, of een middel waarmee medewerkers geholpen worden beter de termijnen van de verschillende zaken in de gaten te houden. Er kan ook worden gedacht aan een papieren bijsluiter met een QR-code naar rechtspraak.nl met meer informatie en een keuzehulp rond een dagvaarding of ervaringsverhalen van anderen in dezelfde situatie.

Sturing met cijfers

Elke organisatie heeft behoefte aan gedegen managementinformatie. In 2020 hebben we belangrijke stappen gezet door voor nagenoeg alle rechtsgebieden IT-hulpmiddelen te ontwikkelen waarin de omvang, locatie en ouderdom van de zaken beter inzichtelijk worden. Hiermee kunnen we zien hoe het staat met onze zaken en waar het spaak loopt, waardoor we kunnen ingrijpen en rechtzoekenden sneller worden geholpen. Ook kunnen we hiermee proberen knelpunten structureel op te lossen. Ten slotte kan deze informatie worden gebruikt om rechtzoekenden beter over hun zaak te informeren. De IT-hulpmiddelen bevatten nog niet al onze zaken. In 2021 wordt eraan gewerkt om de ontbrekende zaken toe te voegen en alle zaken tegen de juiste doorlooptijdstandaard af te zetten.

3.4 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: VERBETEREN INFORMATIEVOORZIENING EN DIGITALE TOEGANKELIJKHEID

Terugblik 2020

2020 was ontegenzeggelijk het jaar waarin de coronapandemie ook de informatievoorziening van de Rechtspraak raakte. Zij stond voor de opgave om de bestaande digitale voorzieningen te vergroten en versneld nieuwe diensten beschikbaar te stellen (veilig e-mailen, digitale zittingen). Mede door deze uitbreiding is het de Rechtspraak gelukt om ook tijdens de coronapandemie te blijven functioneren. Ondanks de coronapandemie hebben we op een aantal terreinen forse vooruitgang geboekt. Zo heeft het Bureau ICT-Toetsing (BIT) positief geadviseerd over het project Digitale Toegankelijkheid en is de eerste zaakstroom asiel- en bewaringszaken binnen het project Digitaal Werkdossier (DWD) operationeel. In 2021 blijven we vasthouden aan de eerder ingezette koers met een nadruk op digitale toegankelijkheid. De coronapandemie heeft ertoe geleid dat een aantal ontwikkelingen versneld wordt doorontwikkeld, zoals de mogelijkheid van digitale zittingen.

Digitale toegankelijkheid

Nu de minister voor Rechtsbescherming naar aanleiding van het BIT-advies groen licht heeft gegeven voor het project Digitale Toegankelijkheid, kan in 2021 daadwerkelijk worden gestart met de digitale ontsluiting van de eerste zaakstromen: beslagrekeningen en rijksbelastingzaken. In 2021 en de jaren daarna ontsluiten we alle overige zaakstromen van civiel recht, bestuursrecht en het familie- en jeugdrecht. Het beoogde resultaat van deze aanpak is dat digitaal procederen op termijn voor alle zaakstromen in deze rechtsgebieden kan worden ingevoerd.

Digitaal Werkdossier

De Rechtspraak gaat voor alle rechtsgebieden werken met een interne digitale dossierviewer. Met deze applicatie, het DWD, kunnen rechters en de juridische ondersteuning op een geavanceerde en ergonomisch verantwoorde wijze digitale zaakdossiers ordenen, bewerken en bestuderen. De basisversie van het DWD is gereed en wordt al gebruikt voor de eerste zaakstroom. In 2021 wordt het DWD doorontwikkeld en zal de applicatie beschikbaar komen voor andere zaakstromen. Gelet op de ervaringen tijdens de coronapandemie, zal het DWD als eerste beschikbaar komen voor gescande papieren dossiers. Daardoor is het mogelijk veel beter tijd- en plaatsonafhankelijk en gelijktijdig aan die dossiers te werken.

Data

In 2021 heeft de Rechtspraak het voornemen om een aantal registers te verbeteren, waaronder het Huwelijksgoederenregister en het Centraal curatele- en bewindregister. Daarnaast zorgen wetswijzigingen voor aanpassingen in het Centraal insolventie-register. Omwille van de openbaarheid van rechtspraak heeft de Rechtspraak de ambitie om te investeren in het substantieel verhogen van het aantal gepubliceerde uitspraken. In 2021 werken we aan de verbetering van de software die wordt gebruikt om gepubliceerde uitspraken te anonimiseren.

Voor het stelsel Machtigen van de Rijksoverheid werken we met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en o.a. Belastingdienst en het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) aan een data-ontsluiting van de bewindsinformatie in Toezicht. Dit is een voorbeeld van wettelijke vertegenwoordiging, waarbij iemand anders mag handelen namens een persoon (bewind) of bedrijf (faillissement).

Digitalisering toezicht en strafrecht

Voor Toezicht is 1 van de speerpunten het digitaal communiceren met particuliere bewindvoerders. De pilot start in het eerste kwartaal van 2021. Daarnaast beginnen we met het digitaal verwerken van verzoekschriften. In het kader van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) worden verstrekkingen en zaakdossierbeheer via het advocatenportaal mogelijk evenals een systeemkoppeling met het OM, de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ). De nadruk binnen het strafrecht ligt op het doorontwikkelen van de ingezette digitalisering van de strafrechtketen. Dit betekent dat we in 2021 het digitale hoger beroep en de integratie van multimedia in het strafdossier realiseren.

Digitale infrastructuur

Al deze ambities vragen ook in 2021 meer van de digitale infrastructuur. Dit betekent dat de Rechtspraak de capaciteit, wendbaarheid en efficiëntie van het IV-landschap (het geheel van infrastructuur en daarop draaiende systemen en applicaties) laat toenemen om de gevraagde dienstverlening mogelijk te (blijven) maken. Daarnaast neemt de Rechtspraak extra beveiligingsmaatregelen vanwege een toenemend dreigingsniveau.

3.5 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: MAATSCHAPPELIJK EFFECTIEVE RECHTSPRAAK EN INNOVATIE

Met innovatie wil de Rechtspraak beter aansluiten bij de behoeften en problemen in de samenleving. Een belangrijke pijler is het gedachtegoed maatschappelijke effectieve rechtspraak (MER). Dit houdt in dat de rechter zich niet uitsluitend laat leiden door juridische overwegingen, maar als het kan en gepast is, bijdraagt aan oplossingen voor rechtzoekenden en de samenleving. Bij een aantal gerechten zijn de afgelopen jaren pilotprojecten gestart om te onderzoeken hoe dit gedachtegoed in de praktijk kan worden gebracht.

Toegang tot de rechter is 1 van de thema's binnen MER. De pilots van de Rotterdamse regelrechter, de Haagse wijkrechter en de Overijsselse overlegrechter richten zich op laagdrempelige eenvoudige toegang tot rechtspraak, zoals eerder ook de spreekuurrechter in Noord-Nederland dat deed. Met deze pilots heeft de Rechtspraak positieve ervaringen opgedaan met een vorm van een beter toegankelijke nabijheidsrechter. Dankzij de Tijdelijke Experimentenwet rechtspleging, die naar verwachting rond de zomer 2021 in werking treedt, kan en zal er op grotere schaal worden geëxperimenteerd met een nabijheidsrechter.

Een ander thema binnen MER is multiproblematiek en schulden. Ook hierbij spelen bij diverse gerechten pilotprojecten, zoals de schuldenrechter, de schuldenfunctionaris of het schuldenloket bij de rechtbanken Rotterdam, Den Haag en Limburg (schuldenproblematiek), de aanpak huiselijk geweld en wijkrechtspraak op Zuid in Rotterdam, de wijkrechtbank in Oost-Brabant en de buurtrechter in Amsterdam (multiproblematiek).

Een derde thema is de aanpak complexe scheidingen, waarvoor in Oost-Brabant en Den Haag regiolabs van start gaan. Met deze regiolabs creëert de Rechtspraak gemeenschappelijke toegang tot de rechter voor scheidende ouders, ook als overeenstemming ontbreekt. Hiermee wordt mede invulling gegeven aan de aanbevelingen van het Platform Scheiden zonder Schade.

Om ervoor te zorgen dat succesvolle innovatieve projecten een vervolg krijgen, is in 2020 een bestuurlijke regiegroep Innovatie opgericht. Deze regiegroep stimuleert, initieert en faciliteert innovatie binnen de Rechtspraak.

3.6 DUURZAME SAMENWERKING IN DE STRAFRECHTKETEN

De bestuurders in de strafrecht- en executieketen investeren op alle onderdelen in de onderlinge samenwerking. Het rapport Doorlichting Strafrechtketen van PricewaterhouseCoopers, dat in de zomer van 2020 verscheen, heeft de urgentie benadrukt van verbetering van het functioneren van de strafrechtketen en de samenwerking daarbinnen.

In opdracht van het Bestuurlijk Ketenberaad (BKB) strafrechtketen is in brede samenwerking tussen Rechtspraak, politie, OM, ministerie van JenV, CJIB en overige executiepartners zoals de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), het reclasseringswerk (3RO) en Raad voor de Kinderbescherming, in het najaar van 2020 een actieplan opgesteld. Dit actieplan komt er kortweg op neer dat de lokale samenwerking tussen politie en OM bij de realisatie van (super)snelrecht moet verbeteren. Bij dit proces sluit de Rechtspraak aan.

Voor het actieplan moet de Rechtspraak vooral lokaal aan de slag. Bij alle gerechten zal (super)snelrecht worden ingevoerd, voor zover dat nog niet het geval is. Een landelijke groep zal de gerechten daarbij ondersteunen. In 2021 zal een en ander in de steigers worden gezet zodat uiteindelijk begin 2022 alle arrondissementen een stabiele stroom van zaken via het (super)snelrecht kunnen behandelen.

Daarvoor zullen, als die er nog niet zijn, lokale samenwerkingsverbanden (politie, OM, Rechtspraak en partijen betrokken bij de tenuitvoerlegging) worden opgericht of worden doorontwikkeld. In ieder arrondissement zal bestuurlijk lokale samenwerking komen (een soort BKB op lokaal niveau). Deze lokale samenwerkingsverbanden moeten in de toekomst worden verbonden met het landelijke BKB.

Naast het actieplan werkt de Rechtspraak ook in 2021 samen in de strafrechtketen op het punt van de corona-achterstanden, het nakomen van de eerder gemaakte afspraken over het wegwerken van de achterstanden in de Rechtspraak en de modernisering van het Wetboek van Strafvordering en multiproblematiek.

Ten slotte zal ook in 2021 de duurzame samenwerking ten aanzien van de digitalisering op thema's als 'papier uit de keten' en multimedia worden voortgezet.

DE RECHTSPRAAK- ORGANISATIE VAN DE TOEKOMST

3.7 VERSTERKING VAN HET PERSONEELSBELEID

De medewerkers zijn het hart van de organisatie en zonder deskundige medewerkers geen goede rechtspraak. Voor een goed functionerende organisatie is het essentieel om kwalitatief, betrokken en vakbekwame medewerkers aan te trekken, te behouden, toe te rusten en te ontwikkelen. Juist in deze tijd waarin extra werkvoorraden zijn ontstaan als gevolg van de coronapandemie, is het van belang om de juiste persoon op het juiste moment op de juiste plek te hebben. De Rechtspraak heeft hierbij behoefte aan voldoende en kwalitatief goede mensen voor de hoeveelheid werk. Daarom werkt de Rechtspraak aan diverse gerechtsoverstijgende projecten die zich onder meer richten op het in kaart brengen van het benodigde aantal en de juiste kwaliteit medewerkers, de ontwikkeling van de medewerkers en hun werving.

Om medewerkers aan te trekken en te behouden, werken we naast een aantrekkelijke positionering op de arbeidsmarkt ook aan een inclusieve en diverse cultuur binnen de Rechtspraak. Naast de 4 Human Resource (HR)-projecten die hieronder worden toegelicht, investeert de Rechtspraak ook in het aantrekken van extra rechters en raadsheren in opleiding (r(h)io's), het opleveren van HR-data, management development en aandacht voor organisatieontwikkeling.

3.7.1 Gerechtsoverstijgende personeelsplanning

De Rechtspraak heeft op korte, middellange en lange termijn te maken met een aantal personele uitdagingen. Een groot aantal medewerkers zal de Rechtspraak door pensionering verlaten. Om de huidige bezetting aan rechterlijk ambtenaren in de komende jaren op peil te houden, moet de verwachte uitstroom worden opgevangen. Daarnaast is er behoefte aan extra menskracht vanwege de ambitie om bestaande en nieuwe werkvoorraden weg te werken, doorlooptijden te verkorten, te werken met de professionele standaarden en de werkdruk beheersbaarder te maken. De behoefte aan extra mensen is duidelijk voelbaar en urgent.

Om de dreigende tekorten het hoofd te bieden, wordt gerechtsoverstijgend en per gerecht specifiek in kaart gebracht welke kennis en capaciteit nodig is om de komende jaren alle rechtszaken te kunnen blijven behandelen. Voor het bepalen van de behoefte aan rechters, juristen en andere medewerkers worden de gevolgen

van interne en externe ontwikkelingen (op o.a. technologisch, maatschappelijk en demografisch gebied) meegenomen. De eerste inzichten van de gerechtsoverstijgende personeelsplanning leiden tot een verhoging van het aantal r(h)io's dat zal worden opgeleid om aan de structurele personeelsbehoefte te kunnen voldoen.

Ook zal 2021 in het teken staan van de uitvoering van diverse maatregelen om tijdelijk extra capaciteit te organiseren die niet door middel van extra r(h)io's op korte termijn kan worden gerealiseerd. Flexibele inzet én veerkrachtige medewerkers zullen hiervoor nodig zijn. In 2021 zal de Rechtspraak de kwantitatieve omvang van haar personeelsbehoefte nog verder in kaart brengen. De Rechtspraak kan op basis van dit inzicht maatregelen nemen om haar capaciteit en deskundigheid op korte termijn én structureel op orde te houden. In de loop van 2021 zal ook worden begonnen met kwalitatieve en meerjarige capaciteitsvraagstukken.

Arbeidsmarktbeleid en -communicatie

Om aan de capaciteitsvraag te kunnen voldoen, moet de Rechtspraak haar positie op de arbeidsmarkt versterken. Een aantal doelgroepen lijkt structureel moeilijk bereikbaar (o.a. fiscalisten, jonge juristen, niet-juristen bedrijfsvoering, management, etc., en specifieke regio's). Met de juiste strategie en de juiste middelen wordt de Rechtspraak in staat gesteld om haar wervingskracht te versterken, zodat bovenstaande uitdagingen zo snel mogelijk het hoofd worden geboden. Dankzij een Rechtspraakbrede strategie en positionering op de arbeidsmarkt kan de Rechtspraak zich presenteren als een aantrekkelijke, moderne en inclusieve werkgever. Hierdoor is de Rechtspraak in staat om tijdig kwalitatief en kwantitatief de juiste mensen te werven. Daarnaast werkt de Rechtspraak aan de ontwikkeling van een Rechtspraak-traineeship, gericht op jonge getalenteerde juristen. Hierdoor verwacht de Rechtspraak zijn positie op de arbeidsmarkt voor jongeren te versterken.

Loopbaanontwikkeling

De Rechtspraak wil haar (juridisch) medewerkers alle kansen geven om hun talenten ten volle te benutten. In het werk is er niet alleen ruimte voor vakinhoudelijke verdieping of verbreding, maar ook voor persoonlijke groei. Hierdoor kunnen juridisch medewerkers werkzaamheden verrichten die bij hen passen en kunnen zij nu én in de toekomst hun werk met plezier doen.

Door te investeren in de persoonlijke ontwikkeling van (juridisch) medewerkers, blijft de Rechtspraak in staat om zich steeds aan te passen aan de veranderende eisen die de samenleving stelt. Gerechten en diensten voeren nu hun eigen personeelsbeleid. Dit mag echter niet leiden tot belemmeringen in de mobiliteit van (juridisch) medewerkers tussen onderdelen van de Rechtspraak. Medewerkers met vergelijkbare functies binnen de Rechtspraak hebben recht op een vergelijkbaar personeelsbeleid.

Om de persoonlijke ontwikkeling van juridisch medewerkers op de kaart te zetten, wordt Rechtspraakbreed loopbaanbeleid ontwikkeld. Ook worden alle interne en externe loopbaanfaciliteiten toegankelijk gemaakt op 1 centrale loopbaansite, waardoor medewerkers de regie over hun eigen loopbaan kunnen nemen. Uitwisseling en het inzetten van personeel waar de grootste behoefte bestaat, wordt hierdoor vereenvoudigd.

3.8 ORGANISATIEONTWIKKELING, CULTUUR EN PROCESSEN

3.8.1 Verbinding

De Rechtspraak realiseert zich dat rechtspreken niet geïsoleerd kan worden van de acties en keuzes van andere publieke instanties en werkt daarom vanuit een eigen, onafhankelijke positie actief met deze instanties samen. Deze samenwerking is niet vrijblijvend, maar de onafhankelijke en onpartijdige rol van de rechter moet wel gewaarborgd blijven. Deze kernwaarden leggen aan die samenwerking daarom (soms) beperkingen op.

Vernieuwing en ontwikkeling in de Rechtspraak realiseren we door samenwerking. Een voorbeeld hiervan is de vernieuwing van de missie, visie en strategie van de Rechtspraak, waaraan vele honderden mensen van binnen en buiten de Rechtspraak in 2020 inhoudelijk hebben bijgedragen. Ook op het gebied van digitalisering, tijdige rechtspraak, innovatie en strafrecht worden stappen gezet in de samenwerking tussen diverse groepen bestuurders en vertegenwoordigers van het primaire proces. Maar er moeten nog stappen in de samenwerking worden gezet. Zo vraagt professionalisering van het personeelsbeleid om gezamenlijkheid en eenheid binnen de Rechtspraak. Door samen te werken en een eenheid te vormen, maken we de Rechtspraak toekomstbestendig.

3.8.2 Besturing in de Rechtspraak

In 2021 werkt de Rechtspraak verder aan de verbetering van besturing, zoals die al is ingezet op het terrein van informatievoorziening, besturing van doorlooptijden, in het strafrecht en op het gebied van innovatie. Binnen landelijke thema's wordt het de komende jaren gebruikelijker dat afgevaardigden uit het Presidenten en Raad Overleg (PRO), het kwaliteit portefeuillehoudersoverleg (KPO) en het strategisch bedrijfsvoeringsoverleg (SBO) gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het vormgeven van nieuwe ontwikkelingen binnen bepaalde aandachtsgebieden.

Deze werkwijze, zoals op het gebied van informatievoorziening al gebruikelijk, versterkt de samenwerking en de gezamenlijke verantwoordelijkheid die bestuurders hebben voor de gehele Rechtspraak. Ook de manier waarop presidenten en Raad gezamenlijk uitvoering aan crisismanagement hebben gegeven tijdens de coronaperiode, laat zien dat gezamenlijk optrekken meerwaarde heeft. Bezien wordt wat daarvan geleerd en bewaard kan worden voor de toekomstige besturing in de Rechtspraak. Zo is samenwerking tussen de Raad en het dagelijks bestuur van het presidentenoverleg geïntensiveerd.

In 2021 zal de Rechtspraak een groot aantal vacatures voor bestuurdersfuncties moeten vervullen. Die vacatures ontstaan doordat tegelijkertijd 15 herbenoemingstermijnen aflopen. Dit is een gevolg van de gelijktijdige aanstelling van bestuurders op 1 januari 2013 in verband met de invoering van de Wet herziening gerechtelijke kaart. De verwachting is dat deze vacatures weer tot nieuwe vacatures zullen leiden. Het aantal benoemingsprocedures kan daarmee oplopen tot ver boven de 20.

De Rechtspraak gaat rechters en gerechtsambtenaren een grotere rol geven bij deze benoemingsprocedures. Hierdoor zullen transparantie van en draagvlak voor de benoemingsprocedures verbeteren. Hierover heeft de Rechtspraak een breed gesprek gevoerd binnen de organisatie. De gesprekken hebben na een intensieve en constructieve dialoog geleid tot een nieuwe tijdelijke regeling die zal gelden voor de komende bestuurdersbenoemingen in 2021 en 2022. Met de aanpassingen wordt de benoemingsprocedure transparanter en de invloed van de werkvloer vergroot. Dat is voor velen winst uit rechtsstatelijk oogpunt en goed voor het draagvlak voor gerechtsbestuurders. Ook kan de Raad zijn wettelijke verantwoordelijkheid voor de organisatie van de Rechtspraak als geheel (als zogenoemde stelselverantwoordelijke) blijven waarmaken.

3.8.3 Diversiteit en inclusie

De Rechtspraak hecht eraan een inclusieve en diverse organisatie te zijn waarin rechtzoekenden en potentiële werknemers zich herkennen en waarin medewerkers zich thuis voelen en zichzelf kunnen zijn. Binnen de Rechtspraak creëert men kansen voor het leren van elkaar en werken samen. Door het zijn van een inclusieve en diverse organisatie, wordt de herkenning en het draagvlak van de Rechtspraak als staatsmacht onder alle groepen in de samenleving groter. Bovendien zal de Rechtspraak als werkgever aantrekkelijker worden en zal de positie op de (juridische) arbeidsmarkt worden versterkt.

Om de inclusieve diversiteit te kunnen vergroten, zet de Rechtspraak in 2021 met behulp van extern onderzoek in op het in kaart brengen van de effectiviteit van de reeds genomen maatregelen op het gebied van diversiteit en inclusie. Ook wordt onderzocht in welke mate de Rechtspraak een afstand heeft tot de arbeidsmarkt en hoe deze afstand overbrugd kan worden. Dit sluit aan bij het uitgangspunt dat de Rechtspraak geen personeelsbeleid formuleert op basis van beelden, maar op basis van gegevens en onderzoeken. Op basis van het verkrijgen van inzicht kan een ambitieuze en realistische doelstelling worden geformuleerd.

4

FINANCIËN

Randvoorwaarde voor goede Rechtspraak

4.1 FINANCIERING VAN DE RECHTSPRAAK

Het ministerie van JenV verstrekt de Rechtspraak jaarlijks een bijdrage. De Rechtspraak ontvangt haar middelen voor ongeveer 60 procent per zaak. De hoogte van de bijdrage per zaak hangt af van het type. Sommige zaken vragen meer tijd – en dus geld – dan andere. Het totale bedrag hangt dus deels af van het aantal rechtszaken. Hiervoor maakt de Rechtspraak samen met het ministerie van JenV jaarlijks afspraken op basis van instroomvoorspellingen (zie bijlage 1). Deze voorspellingen zijn gebaseerd op prognosemodellen die de Raad samen met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie heeft opgesteld. Per type zaak spreken de Raad en de minister voor Rechtsbescherming een prijs af. Deze zaaksprizen gelden voor een periode van 3 jaar. De Raad verdeelt het budget dat zij van het ministerie van JenV ontvangt over de gerechten. Dit gebeurt in grote lijnen volgens dezelfde systematiek als hierboven beschreven. Voor de bepaling van het budget van een gerecht worden ruim 70 soorten zaken (zaakscategorieën) met bijbehorende prijzen onderscheiden.

De overige 40 procent van de middelen van de Rechtspraak wordt lumpsum gefinancierd. Deze middelen zijn onder andere bedoeld voor lokale en landelijke overhead, huisvesting, ICT, megazaken in het straf- en civielrecht en bijzondere zaken die in 1 gerecht voorkomen. Deze bijdrage ligt ook in principe voor 3 jaar vast.

4.2 FINANCIËEL BEELD 2021

De prijzen 2020-2022 komen aanzienlijk beter tegemoet aan de kosten van de Rechtspraak dan de prijzen in de voorgaande prijsperiode. Daarbij was uiteraard geen rekening gehouden met het effect van de coronacrisis. Behalve gevolgen voor de aantallen afgehandelde zaken, zal deze crisis er ook toe leiden dat de Rechtspraak in 2021 met hogere kosten per zaak wordt geconfronteerd, evenals met extra kosten in de bedrijfsvoering. Voor 2020 is hiervoor compensatie gekomen in de vorm van een extra vermogensstorting en de afspraak om het gerealiseerde (corona)minderwerk niet af te rekenen. Aangezien de crisis in ieder geval in een deel van 2021 doorloopt, zullen vergelijkbare afspraken gemaakt moeten worden. Ten slotte stelt het ministerie van JenV de komende 3 jaar jaarlijks €1 miljoen beschikbaar voor pilots in het kader van maatschappelijk effectieve rechtspraak.

Verbetering van de bekostiging

De afgelopen periode is de bekostiging van de Rechtspraak op onderdelen verbeterd. In overleg met het ministerie van JenV is het budget bijvoorbeeld minder afhankelijk gemaakt van fluctuaties in het aantal zaken. Een deel van het budget staat sinds 2020 voor 3 jaar vast. Daarmee zijn echter nog niet alle knelpunten opgelost. Het is wenselijk dat er een sterkere relatie komt tussen de uitkomsten van de periodieke, bij wet verplichte, tijdbestedingsonderzoeken en de bedragen die de Rechtspraak per afgehandelde zaak ontvangt. Dat budget moet gebaseerd zijn op de tijd die daadwerkelijk nodig is om zaken kwalitatief goed af te handelen. Daartoe ontwikkelt de Rechtspraak onder andere werklastnormen en professionele standaarden. Het streven is om de verbeteringen van kracht te laten worden op 1 januari 2023, de start van de nieuwe prijsperiode.

Bijlage 2 bevat een overzicht van de beschikbaar gestelde financiële middelen en de verwachte kosten voor 2021.

4.3 DE FINANCIËLE GEVOLGEN VAN DE CORONAPANDEMIE

Gevolgen van coronacrisis op de productie

Een gevolg van de coronacrisis is daling van de productie. Door de maatregelen om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan, worden er minder fysieke zittingen gehouden. Nog altijd kan niet het aantal fysieke zittingen van voor de crisis worden gehouden. De coronacrisis heeft ook gevolgen voor de gemaakte kosten van de Rechtspraak. De Rechtspraak streeft ernaar om de met het ministerie van JenV afgesproken aanpak in 2020 voort te zetten. Hierbij wordt het saldo van de gemaakte kosten en besparingen als gevolg van corona nauwkeuring bijgehouden en wordt een eventueel negatief saldo gecompenseerd door het ministerie van JenV.

Een ander direct gevolg van de coronacrisis is de verwachte wijziging in het aanbod van zaken. Zo zijn de eerste signalen dat er minder high impact criminaliteit (HIC) is, omdat daar minder gelegenheid toe is. Daarentegen wordt meer internetoplichting, meer huiselijk geweld en worden meer faillissementszaken verwacht. Op de langere termijn zal de schade van de coronacrisis aan de economie doorwerken in de prognoses.

Op basis van het Prognosemodel Justitiële Ketens (PMJ) is het niet aannemelijk dat verslechterde economische omstandigheden grote gevolgen zullen hebben voor het aantal misdrijven, maar wellicht wel voor het aantal overtredingen. De verslechterde economische omstandigheden hebben waarschijnlijk wel gevolgen voor het aantal civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken.

Zoals eerder aangegeven bestaat een aanzienlijk deel van het budget van de Rechtspraak uit een bijdrage gebaseerd op aantallen zaken en bijbehorende prijs. Deze productiegerelateerde bijdrage is gebaseerd op de door het ministerie van JenV opgestelde meerjarenprognose van de capaciteitsbehoefte in de justitiële ketens op basis van het PMJ en voor vreemdelingenzaken gebaseerd op de Meerjaren Productie Prognose (MPP) in de vreemdelingenketen. De PMJ-prognoses die de basis vormen voor het begrotingsproces 2021, zijn uit december 2019 en de MPP-prognoses uit februari 2020. De effecten van de coronacrisis zijn hierin dus niet verwerkt. Nieuwe ramingen zijn pas recent beschikbaar gekomen of komen later. De uitkomsten daarvan, met de eerste consequenties van de coronacrisis, worden betrokken bij de reguliere begrotingsbesluitvorming in het voorjaar van 2021. De prognoses en het daarbij behorende budget voor de Rechtspraak zijn dus nog van vóór het coronatijdperk. De voorspelkracht van deze prognoses is daardoor afgenomen. Aangezien rijksbreed overeen is gekomen om ramingen van voor de crisis te gebruiken voor het opstellen van de rijksbegroting, heeft de Rechtspraak besloten om dit nu ook als uitgangspunt te nemen. Aangezien de te verwachten invloed van de gevolgen van de coronacrisis op de prognoses groot is, staat de Rechtspraak de volgende werkwijze voor:

- Ten aanzien van de prognoses in het strafrecht zullen de huidige productie-ramingen intact worden gelaten. Dit heeft als reden dat er in samenwerking met de ketenpartners beleid is ontwikkeld om de door de coronacrisis opgelopen achterstanden weg te werken. Dit beleid zorgt voor een stijging in de werklast en dus in de prijzen voor strafzaken bij de Rechtspraak. Om de onlangs overeengekomen prijzen in het prijsakkoord niet te hoeven aanpassen voor deze tijdelijke maatregelen, wordt de werklaststijging gefinancierd door een hogere afspraak te maken voor de aantallen. Hierbij is ook de afspraak gemaakt dat de hardheidsclausule geldt voor minderproductie in het strafrecht in 2021.
- Ten aanzien van de aantallenprognoses voor de overige rechtsgebieden (handel, familie, bestuur, belasting, vreemdelingenzaken en kanton) zijn of worden nieuwe PMJ- en MPP-ramingen opgesteld, inclusief het inhalen van de corona-achterstanden. Vooruitlopend op de definitieve inzichten van de benodigde extra capaciteit, is na overleg met het ministerie van JenV besloten al vanaf het begin van 2021 te starten met het stapsgewijs verhogen van de capaciteit.

5

RISICO'S EN RISICOBEBEERSING

Voor de Rechtspraak is een vijftal thema's van bijzonder belang: rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en maatschappelijk. Deze thema's zijn het uitgangspunt voor het inventariseren en benoemen van risico's en beheersmaatregelen.

Rechtvaardig

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Corona	
<ul style="list-style-type: none">• Effect aanhoudende coronapandemie op aantal en soort zaken.• Effect coronamaatregelen op productiviteit en daardoor ontstaan van achterstanden.	<ul style="list-style-type: none">• Financiële afspraken met het ministerie bij minder instroom en t.a.v. kosten coronamaatregelen.• Actieplan Rechtspraak/OM m.b.t. strafrecht.• Monitoren met keten zodat tijdige bijsturing mogelijk.• Diverse maatregelen om rechtercapaciteit (tijdelijk) te vergroten.
Onvoldoende rechtsbescherming	
<ul style="list-style-type: none">• Onvoldoende rechtsbescherming bieden door het afdoen van minder zaken, het ontbreken van een maatwerk instrumentarium of krappe middelen.	<ul style="list-style-type: none">• Vanuit de Visie op de Rechtspraak en de Agenda van de Rechtspraak bestuurlijke prioriteit leggen bij rechtvaardige rechtspraak en vandaaruit activiteiten ontplooiën, gericht op het bieden van voldoende rechtsbescherming.
Integriteit	
<ul style="list-style-type: none">• Integriteitsschendingen.	<ul style="list-style-type: none">• In opleidingen wordt hier regelmatig aandacht voor gevraagd.• Uitvoeren integriteitsbeleid, met o.a. afleggen eed of belofte en benoemen vertrouwenspersonen.• Gerechtsbesturen zijn opgeroepen om het register nevenfuncties continu actueel te houden.• In primair proces: code zaakstoedeling en wraking.

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Ambities Rechtspraak zoals vastgelegd in afspraken met het ministerie van Justitie en Veiligheid	
<ul style="list-style-type: none"> Niet kunnen voldoen aan de ambities van de Rechtspraak zoals beschreven in de begroting (digitalisering, verduurzaming, achterstanden, doorlooptijden). 	<ul style="list-style-type: none"> Via overleg- en rapportageafspraken het ministerie van JenV op de hoogte houden en tijdig signaleren en waar mogelijk bijsturen.
Besluiten Hoge Raad en Europese Hoven	
<ul style="list-style-type: none"> Besluiten van Hoge Raad of Europese Hoven die effect hebben op rechtspraak(processen). 	<ul style="list-style-type: none"> Kritisch ontwikkelingen volgen en indien nodig de hogere kosten als gevolg van deze uitspraken claimen bij het ministerie van JenV.

Toegankelijk

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Dreigingsniveau	
<ul style="list-style-type: none"> Toenemend dreigingsniveau richting medewerkers en gebouwen van de Rechtspraak. 	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen geformuleerd voor een passend beveiligingsniveau t.a.v. personen, gebouwen en bezoekers van gebouwen. Regelmatige risico- en dreigingsanalyses.
Onvoldoende capaciteit	
<ul style="list-style-type: none"> De Rechtspraak is onvoldoende in staat om tijdig te beschikken over medewerkers met de juiste kwaliteiten voor de toekomstige Rechtspraakorganisatie. 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van HR-projecten waaronder gerechtsoverstijgende personeelsplanning en versterking van arbeidsmarktbeleid- en communicatie, waardoor enerzijds inzicht ontstaat in toekomstige bezettingscijfers en schaarse doelgroepen en anderzijds tijdig hierop kan worden ingespeeld. Versterken van de opleidingscapaciteit van de Rechtspraak. Aanvullende maatregelen waaronder inzet van rechter-plaatsvervangers en overdracht van werkzaamheden.
Cyberveiligheid	

Risico's	Beheersmaatregel(en)
<ul style="list-style-type: none"> Risico's in de cyberveiligheid, bijvoorbeeld op het gebied van IT general controls, Information Security Management. 	<ul style="list-style-type: none"> De functie van Chief Information Security Officer (CISCO) is opnieuw gepositioneerd binnen de Rechtspraak en wordt nu verder vormgegeven.

Tijdig

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Ziekteverzuim	
<ul style="list-style-type: none"> Een toenemend ziekteverzuim leidt tot minder beschikbare capaciteit en door hogere werkdruk bij de andere collega's, tot langere doorlooptijden of toename van achterstanden. 	<ul style="list-style-type: none"> De Raad vraagt in bestuurlijke overleggen met de gerechtsbesturen expliciet aandacht voor de ontwikkeling van het ziekteverzuim. Het medewerkerswaarderingsonderzoek laat op afdelingsniveau zien waar dit het meest speelt. Op basis daarvan worden gerichte acties ondernomen. In 2021 wordt een mentale gezondheidstest aangeboden aan een deel van het personeel.
Risico opbrengsten: minder instroom van zaken	
<ul style="list-style-type: none"> Dalende uitstroom van zaken als gevolg van verminderde instroom van zaken. Het niet tijdig kunnen aanpassen van de organisatie aan dalende instroom. 	<ul style="list-style-type: none"> Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen. Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetswijzigingen. Gerechtsoverstijgende personeelsplanning. Gebruiken van mogelijkheden voor het schuiven van zaken over gerechtsgrenzen heen.
Risico opbrengsten: minder productie	
<ul style="list-style-type: none"> Dalende uitstroom door verminderde productie als gevolg van coronamaatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> Kritisch volgen van gevolgen voor productie. Ontwikkelen van nieuwe werkwijzen zoals het houden van hybride zittingen (combinatie van fysieke en online zittingen). Afspraken met het ministerie van JenV over corona-hardheidsclausule.
Overschrijding redelijke termijn	

Risiko's	Beheersmaatregel(en)
<ul style="list-style-type: none"> • Werkvoorraden leiden tot toename van het aantal zaken waar termijnen worden overschreden die door de Rechtspraak gecompenseerd moeten worden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Programma Tijdige rechtspraak heeft als doel om doorlooptijden terug te brengen en werkvoorraden weg te werken. • Monitoring ontwikkeling van ORT-claims (overschrijding redelijke termijn).

Transparant

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Tijdigheid en draagvlak bestuursbenoemingen	
<ul style="list-style-type: none"> De Rechtspraak is niet in staat om tijdig een bestuursbenoeming te realiseren door gebrek aan animo of draagvlak. 	<ul style="list-style-type: none"> Tijdig begin met transparante benoemingsprocedures die op draagvlak kunnen rekenen. Scouten en motiveren van talenten om zich te ontwikkelen.
Fraude	
<ul style="list-style-type: none"> Frauderen. 	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen op het terrein van integriteit, informatiebeveiliging, functiescheiding en interne controle.
Privacy	
<ul style="list-style-type: none"> Niet voldoen aan privacy compliance (bijvoorbeeld AVG/WJSG). 	<ul style="list-style-type: none"> Via een borgingsplan en een AVG-IT-programma zijn diverse verbeterprogramma's in gang gezet. Het Key Control Dashboard dient sinds 2020 als basis voor de interne controle t.a.v. privacy. Opstellen van een planning voor de aanpassing van de primaire proces-systemen. Implementeren van privacy management tooling.
Risico opbrengsten: onjuiste registratie	
<ul style="list-style-type: none"> Als gevolg van een onvolledige of onjuiste registratie van zaaksgegevens bestaat het risico dat een te hoge of te lage financiering wordt verkregen. 	<ul style="list-style-type: none"> Het uitbreiden van de data-analyse met betrekking tot zaakgegevens naar het rechtsgebied strafzaken en het doen van gegevensgerichte controles op de zaaks aantallen.
Materiële kosten	
<ul style="list-style-type: none"> Juridische claims van burgers en bedrijven met financiële consequenties. 	<ul style="list-style-type: none"> Beoordelen van ingediende juridische claims door juridische zaken en de landsadvocaat en het treffen van een voorziening.
Financiële onrechtmatigheid	
<ul style="list-style-type: none"> Financiële onrechtmatigheid, bijvoorbeeld inkoop en declaraties, naleving fiscale regels. 	<ul style="list-style-type: none"> Interne controle structuur en interne bedrijfsvoeringsregels.

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Afhankelijkheid compliance externe partijen	
<ul style="list-style-type: none"> Dit geldt m.n. voor P-Direkt (salaris en HR-administratie) en Leonardo (financiële administratie). 	<ul style="list-style-type: none"> Beheersverslag van betreffende organisaties met bevindingen Auditdienst Rijk (ADR). Bewaken verbeterpunten beheersverslag P-Direkt. Kritisch volgen van overige ontwikkelingen bij de betreffende organisaties.
Hogere kosten als gevolg van Corona	
<ul style="list-style-type: none"> Hogere kosten door het invoeren van coronamaatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> Kritisch volgen van hogere kosten als gevolg van coronamaatregelen bij gerechten en landelijke organisaties. Afspraken maken met het ministerie van JenV over de vergoeding van deze specifieke hogere kosten.

Maatschappelijk

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Verwachtingenmanagement	
<ul style="list-style-type: none"> Niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van partijen, derden of de maatschappij. 	<ul style="list-style-type: none"> Reputatieonderzoek. Bij individuele rechtszaken tijdig communiceren over diverse aspecten van de rechtszaak. Klantwaarderingsonderzoek (vierjaarlijks). Uitspraken motiveren in klare taal.
Onvoldoende vernieuwing	
<ul style="list-style-type: none"> Het absorptievermogen van de Rechtspraak kan onvoldoende zijn om de vernieuwing op het terrein van informatievoorziening te kunnen implementeren. 	<ul style="list-style-type: none"> In de planning van vernieuwing rekening houden met het absorptievermogen van de gerechten. De kwaliteit van de implementatieplannen en de uitvoering daarvan kritisch volgen.
(On)aantrekkelijk werkgever	

Risiko's	Beheersmaatregel(en)
<ul style="list-style-type: none"> • Veranderde voorkeur voor de Rechtspraak als werkgever, waardoor mensen de Rechtspraak niet meer als werkgever in overweging nemen. • Ontevredenheid bij juridisch medewerkers over de beperkte interne doorgroeimogelijkheden en positie op de arbeidsmarkt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nader inzicht verwerven in arbeidsmarktpositie. • Herpositioneren en vernieuwen arbeidsmarktcommunicatie en -beleid: ontwikkelen employer branding strategie. • Invoeren loopbaanbeleid voor juridisch medewerkers.
Nieuwe regelgeving	
<ul style="list-style-type: none"> • Besluit tot invoering van nieuwe wet- en regelgeving met invloed op de rechtspraak(processen). 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen. • Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetswijzigingen.

BIJLAGEN

Bijlage 1

PROGNOSE INSTROOM EN PRODUCTIE

Totstandkoming prognoses

De prognose van de productie aan zaken bij de Rechtspraak is allereerst gebaseerd op beleidsneutrale prognosemodellen, dat wil zeggen: prognoses bij onveranderd beleid. Deze worden vervolgens aangevuld met de te verwachten beleidseffecten; (voorgenomen) wijzigingen in beleid en wet- en regelgeving die een substantieel effect hebben op de instroom.

De prognosemodellen zijn door het WODC en de Raad opgesteld. Het zijn verklaringsmodellen en houden rekening met de invloed van (regionale) maatschappelijke (economische, demografische) ontwikkelingen op de instroom van zaken bij de rechter. Daarnaast zijn prognoses van economische en demografische ontwikkelingen van instanties als het Centraal Planbureau (CPB) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in modellen verwerkt.

Productieafspraken

De productieafspraken voor 2021 tussen het ministerie van JenV en de Raad zijn conform de ontwerpbegroting van JenV. De productieafspraken zijn afgeleid van de productieprognoses van PMJ, maar kunnen wel (licht) verschillen. Dit heeft onder andere te maken met het moment van raming. De onderstaande productieprognoses 2021 zijn recenter dan de productieafspraken 2021, en ook met de door de minister gemaakte keuzes in de financiering van de Rechtspraak.

Tabel 1. Productieprognose en productieafpraak met ministerie van JenV 2019-2020

	2020			2021*	
	Voorlopige instroom**	Voorlopige productie**	Afspraak productie	Prognose productie	Afspraak productie
<i>Rechtbanken</i>					
Kanton**	846.700	835.100	945.788	1.090.186	953.717
Civiel handel	61.500	60.700	67.571	88.559	67.653
Civiel familie	181.100	180.200	180.875	199.156	181.224
Straf	159.500	158.600	175.651	178.447	177.582
Bestuur	35.200	30.700	33.325	37.890	32.618
Vreemdelingenkamers	32.300	31.300	49.540	41.100	48.660
Belasting	31.000	21.700	23.589	31.132	24.104
<i>Gerechtshoven</i>					
Civiel handel	6.300	6.600	6.969	8.452	7.363
Civiel familie	4.900	5.000	4.742	5.509	4.757
Straf	27.000	25.500	31.122	30.816	31.128
Belasting	3.600	4.200	4.844	5.038	4.048
<i>Bijzonder college</i>					
Centrale Raad van Beroep	4.600	5.500	5.670	5.323	4.479
Totaal	1.393.700	1.365.100	1.529.686	1.721.608	1.537.333

* Prognose productie 2021 conform PMJ eind 2020 gemaakt, afspraak productie 2021 is conform begroting ministerie JenV 2021.

* Afgerond op 100-tallen, ten tijde van het genereren van de instroom- en productiecijfers van 2020 waren definitieve cijfers nog niet bekend.

De bovenstaande tabel toont de productieafspraken voor het merendeel van de rechtszaken die de Rechtspraak afdoet. Een aantal bijzondere rechtszaken is hier niet in opgenomen, bijvoorbeeld de zaken die het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) behandelt. Dit komt doordat deze zaken anders gefinancierd worden (lumpsum) en geen onderdeel zijn van de hierboven gehanteerde prognosemodellen.

Bijlage 2

BESCHIKBARE MIDDELEN EN VERWACHTE KOSTEN

Beschikbare middelen

De onderstaande tabel toont een specificatie van de middelen die het ministerie van JenV in 2021 en verder aan de Rechtspraak ter beschikking stelt.

Middelen Rechtspraak	2021
Bijdrage ministerie van JenV	1.062.430
Overige bijdrage ministerie van JenV	21.298
Overige opbrengsten	10.154
Netherlands Commercial Court	900
Rentebaten	
bijdrage meer/minder werk	
Begroting 2020 JenV	1.094.782

Verwachte kosten 2021

In dit deel van de bijlage worden de verwachte kosten (€ 1.094,8 miljoen) van de Rechtspraak toegelicht. Deze kosten worden onderscheiden in:

- A. Verwachte kosten van gerechten: € 775,5 miljoen;
- B. Verwachte kosten in centraal beheer € 257,6 miljoen;
- C. Verwachte gerechtskosten: € 4,4 miljoen;
- D. Overige kosten: € 40,9 miljoen;
- E. Kosten van taken die niet in het Besluit financiering rechtspraak 2005 (Bfr 20005) geregeld zijn: € 16,7 miljoen.

A) Kosten van gerechten

Dit betreffen de verwachte kosten die door de gerechten worden gemaakt. Deze kosten bestaan uit twee delen. Allereerst de kosten die samenhangen met het primaire proces van rechtspraak. Dit zijn vooral personeelskosten van rechters en juridisch en administratief medewerkers. Daarnaast zijn er de kosten die gerechten maken op gebied van overhead (ondersteunende processen) en huisvesting-gerelateerde kosten.

Tabel 3 Kosten gerechten 2021

	(x € 1.000)
Primaire proceskosten	598.008
Overheadkosten en huisvestinggerelateerde kosten	186.200
Totaal	775.208

De primaire proceskosten van de Rechtspraak zijn als volgt te verdelen qua aantallen rechtszaken en de prijs per soort rechtszaak naar de gerechtshoven, rechtbanken en bijzondere colleges.

Tabel 4 Verwachte primaire proceskosten gerechten 2021

	Aantallen producten	Verwachte landelijke productgroepprijs (€)	Verwachte kosten (€)
<i>Gerechtshoven</i>	€	€	€
Handel	7.363	3.794,14	27.936.245
Familie	4.757	3.038,63	14.454.780
Straf	31.128	1.336,69	41.608.568
Belasting	4.048	2.566,84	10.390.564
<i>Rechtbanken</i>			
Handel	67.653	989,92	66.971.372
Familie	181.224	403,55	73.132.506
Straf	177.582	784,72	139.351.866
Bestuur	32.618	1.398,97	45.631.483
Kanton	48.660	860,87	41.890.056
Vreemdelingenkamers	953.717	112,80	107.575.027
Belasting	24.104	688,11	16.586.084
<i>Bijzondere colleges</i>			
Centrale Raad van Beroep	4.479	2.786,21	12.479.450
Totaal	1.537.333		598.008.000

B) Kosten in centraal beheer

Dit zijn de kosten die de Raad op centraal niveau maakt ten behoeve van de gerechten (huisvesting, ICT-kosten van de Rechtspraak, opleidingen, shared services en het bureau van de Raad).

Tabel 5 Kosten in centraal beheer 2021

	(x € 1.000)
Huisvestingskosten	99.845
Kosten centraal in beheer	157.724
- ICT	94.513
- Opleidingen	19.367
- Bureau Raad	13.025
- Overige kosten centraal in beheer	30.819
Totaal	257.570

C) Gerechtskosten

Tot gerechtskosten behoren de gevallen waarbij de wet de rechter de bevoegdheid geeft om bij de behandeling van een voorgelegde zaak iets door een derde te laten doen en waarbij uitdrukkelijk is gesteld dat de kosten daarvan ten laste van de overheid komen (bijvoorbeeld het inschakelen van een tolk). Gerechtskosten hebben alleen betrekking op bestuursrechtzaken en civiele zaken. Gerechtskosten van strafrechtzaken worden door het OM betaald.

De gerechtskosten zijn voor rekening van de Rechtspraak. In 2021 worden de gerechtskosten geschat op ongeveer € 4,4 miljoen. Het merendeel heeft betrekking op civiele zaken. Gerechtskosten worden door middel van een opheffing vergoed door het ministerie van JenV.

Tabel 6 Gerechtskosten 2021

	(x € 1.000)
Gerechtskosten in civiele zaken	1.590
Gerechtskosten in bestuurszaken	2.814

D) Besteding van overige bijdragen

Met de term 'overige bijdragen' wordt in het Bfr 2005 bedoeld op de kosten voor megazaken in het strafrecht (zaken met een zittingstijd van meer dan 15 uur, inclusief de zaken op grond van de Wet internationale misdrijven), de kosten van de bijzondere kamers (bijvoorbeeld Ondernemingskamer, Douanekamer) en de kosten van het CBb.

Tabel 7 Overige uitgaven 2021

	(x € 1.000)
Megazaken strafrecht	18.369
CBb	9.542
Netherlands Commercial Court	900
Bijzondere kamers	12.070
Totaal	40.881

Het grootste deel van deze kosten (€ 18,4 miljoen) betreft de kosten van de megazaken in het strafrecht. Voor een megastrafzaak is veel meer behandeltijd nodig dan voor een reguliere strafzaak in een meervoudige strafkamer. Daarom worden deze megazaken als een aparte categorie behandeld. Een kleiner deel van de overige kosten (€ 12,1 miljoen) heeft betrekking op de kosten van de bijzondere kamers. Het gaat hierbij om bij wet aan gerechten opgedragen taken.⁴

E) Kosten van taken die niet in het Bfr 2005 zijn geregeld

Tabel 8 Kosten 2021 van taken die niet in het Bfr 2005 zijn geregeld

	(x € 1.000)
Tuchtrecht	5.180
Secretariaten commissies van toezicht voor het gevangeniswezen	5.686
Overige taken	5.853
Totale kosten niet wettelijke taken	16.719

Behalve voor de in het Bfr 2005 geregelde taken, maakt de Rechtspraak ook kosten voor andere activiteiten. Het gaat hier onder andere om kosten in verband met tuchtrecht, kosten van de secretariaten van commissies van toezicht voor het gevangeniswezen en de kosten van parketpolitie (overige taken).

4 Het gaat om de Douanekamer (hof Amsterdam, rechtbank Noord-Holland), de Ondernemingskamer (hof Amsterdam), de kamers voor het kwekersrecht (hof Den Haag), de octrooikamer (hof Den Haag, rechtbank Den Haag), de Merkenwetkamer (hof Den Haag), zaken in verband met de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (hof Arnhem-Leeuwarden, rechtbank Noord-Nederland), adviezen ingevolge de Wet overdracht tenuitvoerlegging, (hof Arnhem-Leeuwarden), penkamer (hof Arnhem-Leeuwarden), de Centrale Grondkamer (hof Arnhem-Leeuwarden), liaisonrechter (rechtbank Den Haag), de kamer voor bijzondere competentie zaken en de Maritieme kamer (rechtbank Rotterdam).

Bijlage 3

KWALITEITSNORMEN

Reflectie kwaliteitsnormen

Tot en met 2020 werkte de Rechtspraak met de volgende 5 kwaliteitsnormen voor:

- Permanente educatie;
- Goede bewijsmotivering in strafzaken (Promismethode);
- Meervoudige afdoening;
- Reflectie;
- Doorlooptijden.

Deze kwaliteitsnormen zijn in 2020 tegen het licht gehouden. Belangrijke aanleiding is dat de professionele standaarden inmiddels een prominent onderdeel van het normenkader binnen de Rechtspraak zijn geworden en daarmee van het kwaliteitsstelsel, waardoor de vraag rees hoe de kwaliteitsnormen zich hiertoe verhielden.

Uitkomst van de bespiegeling is kort samengevat dat deze normen worden losgelaten omdat de onderwerpen zijn opgenomen in de professionele standaarden. De permanente educatie en meervoudige afdoening (en doorlooptijden, zie hieronder) worden nog wel kritisch gevolgd. Verantwoording hierover gebeurt in het Jaarverslag Rechtspraak en de kengetallenrapportage, net zoals bij de andere kwantitatieve kwaliteitsindicatoren van de Rechtspraak zoals hoger beroep, klachten en wrakingen.

Doorlooptijden

Voor doorlooptijden geldt dat eind 2019 voor de meeste zaakstromen ter vervanging van bestaande kwaliteitsnormen nieuwe standaarden voor doorlooptijden zijn vastgesteld. De standaarden zijn gepubliceerd op www.rechtspraak.nl. Met de nieuwe standaarden is het voor rechtzoekenden duidelijker wanneer zij de volgende stap in een procedure kunnen verwachten. Tot 2023 werkt de Rechtspraak verder aan het verkorten van doorlooptijden en het realiseren van deze nieuwe standaarden.

Dit jaarplan is een uitgave van de Rechtspraak. 2021.